

Velkommen til leverandørkonferanse

Smart energibruk og lagring av solenergi

6. mars 2018

 UNDERSVINGSBYGG

AFK eiendom FKF

**Innovative
anskaffelser**
Nasjonalt program for
leverandørutvikling

Kultur- og
idrettsbygg
i Oslo

Leverandørkonferanse om lagring og smart energibruk

Rigmor Hansen, adm.direktør

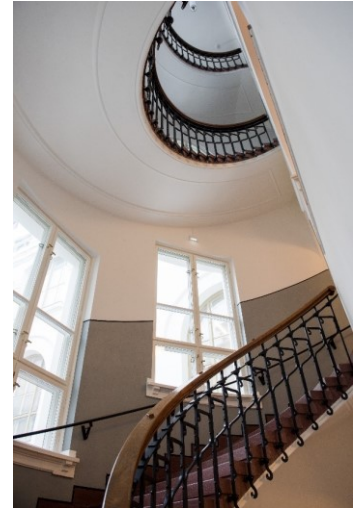

6.mars 2018

En del av noe større

En viktig brikke med et viktig samfunnsansvar

- Klima
- Innovasjon
- Et seriøst arbeidsliv
- Universell utforming
- Sikkerhet

Undervisningsbygg skal være et forbilde og et godt eksempel i byggenæringen.

Mål

- Nesten nullenergibygge er et krav fra 2018 for nybygg
- Pilotprosjekter med plusshus/nullutslippsbygg
- Fra 2018 skal varmepumper ha kuldemedier med GWP under 10
- Energiledelse som tilfredsstillende ISO 50001
- Redusere energiforbruket ned til 120 kWh/m²

**Innovative
anskaffelser**

Nasjonalt program for
leverandørutvikling

NHO | KS | dit

Formål med leverandørkonferansen

Tina Sølberg, prosjektleder klima & miljø

6. mars 2018

Agenda

9:00 SEMINAROPPSTART

- Velkommen og åpning av konferansen ved Rigmor Hansen, Direktør i Undervisningsbygg
- Key note ved Ketil Lund, Næringsbyråd i Oslo
- Formålet med møtet og fellesinitiativet Tina Sølvberg, Leverandørutviklingsprogrammet

9:30: FAGLIG INSPIRASJON

Hva er mulig innen gjeldende rammer, og hvilke grep må gjøres for nyutvikling og innovasjon?
ved Karen Byskov Lindberg, Seniorforsker ved Sintef og *Zero-Emission Neighbourhoods*

9:45 UTFORDRINGEN – HVA ER DET SOM SKAL LØSES?

- **Behovet og utfordringen virksomhetene har til felles** – Bodil Motzke, miljørådgiver i Undervisningsbygg
- **De ulike prosjektene fra virksomhetene presenteres kort**
- **Invitasjon til plan- og designkonkurranse** ved Terje Stepaschko, avdelingsdirektør innkjøp/juridisk

10: 30 SPØRSMÅL & SVAR

Åpner for spørsmål, innspill og tilbakemeldinger som kan få oss på rett spor

11:00 Seminaret avsluttes

Speed-dating for [forhåndsregistrerte leverandører](#) organiseres.

Formålet med en innovativ
anskaffelse

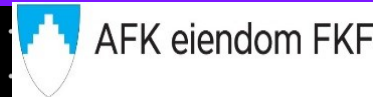
Øke innovasjonseffekten av
offentlige anskaffelser

Hvorfor går vi sammen?

- Raskere fra pilot til skala
- Markedet: Èn utfordring – ett utviklingsløp: flere virksomheter å selge løsningen til
- Regelverkssiden: større gjennomslagskraft ved krefter

å forene

Hva vil vi oppnå i dag?

✓ Tydeliggjøre:

- fellesutfordringer
- relevante og kommende anbud

✓ Få innspill:

- hvilke barrierer ser dere?
- hvilke muligheter ser dere?
- hva er viktig for dere for å levere godt?

✓ Energi-Tinder:

- koble relevante leverandører

Innovative anskaffelser

Nasjonalt program for
leverandørutvikling

innovativeanskaffelser.no

Solceller og overskuddsenergi

Bodil Motzke, miljørådgiver

6.mars 2018

Undervisningsbygg Oslo KF

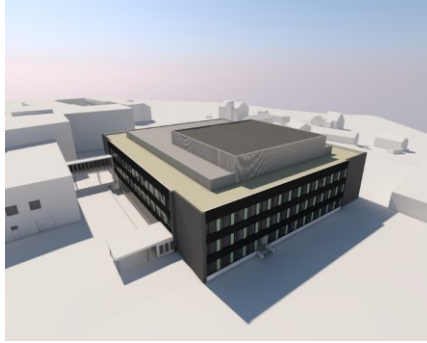
- Eier og drifter 165 skoler i Oslo
  - ca. 700 bygg
  - ca. 1,5 millioner kvadratmeter
- Investeringer
  - Budsjett 2018: 2,3 mrd. kr
  - Budsjett 2018-21: 10 mrd. Kr
- 176 ansatte

Solcelle-prosjekter i Undervisningsbygg

Brynseng skole – installert i fasade 163 kW_{peak}

Nordseter skole skal rehabiliteres med solceller i fasade og på tak – 177 kW_{peak}

Ruseløkka skole – 930 m² solceller i fasaden og tak

Slemdal skole skal ha solceller på tak – ca. 650 m²

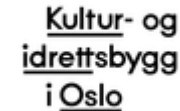
Holmlia skole – integrerte solceller på tak – 1800 m²

Voldsløkka skole – vårt første plusshus ?

Leverandørutviklingsprogrammet

- Men vi er flere byggherrer som får bygg med solceller...

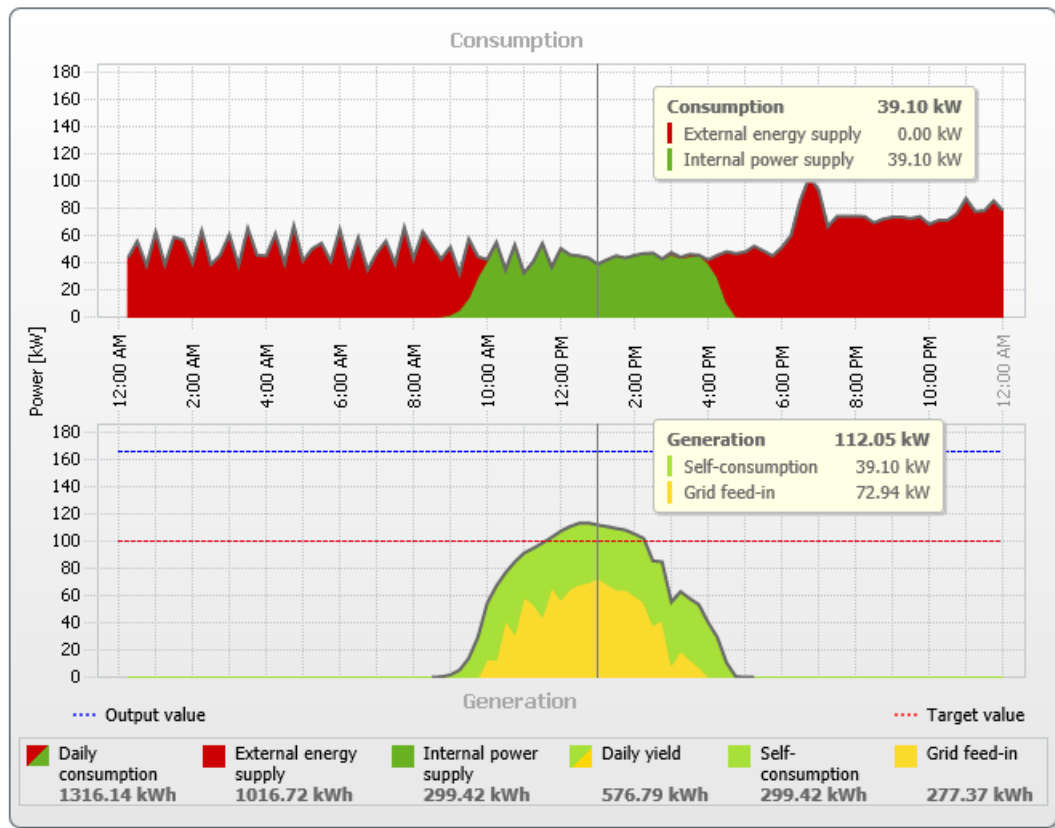
Utfordring med solceller på skolebygg

- Produserer mye energi om sommeren når energibehovet er minst
- Overskudd av energi - ettermiddager, helger og ferier
- Energien selges tilbake på nett - men max grense på 100 kW
- Hvordan kan vi nyttiggjøre oss mer av energien som blir produsert?

Leverer ut på nett i helgene

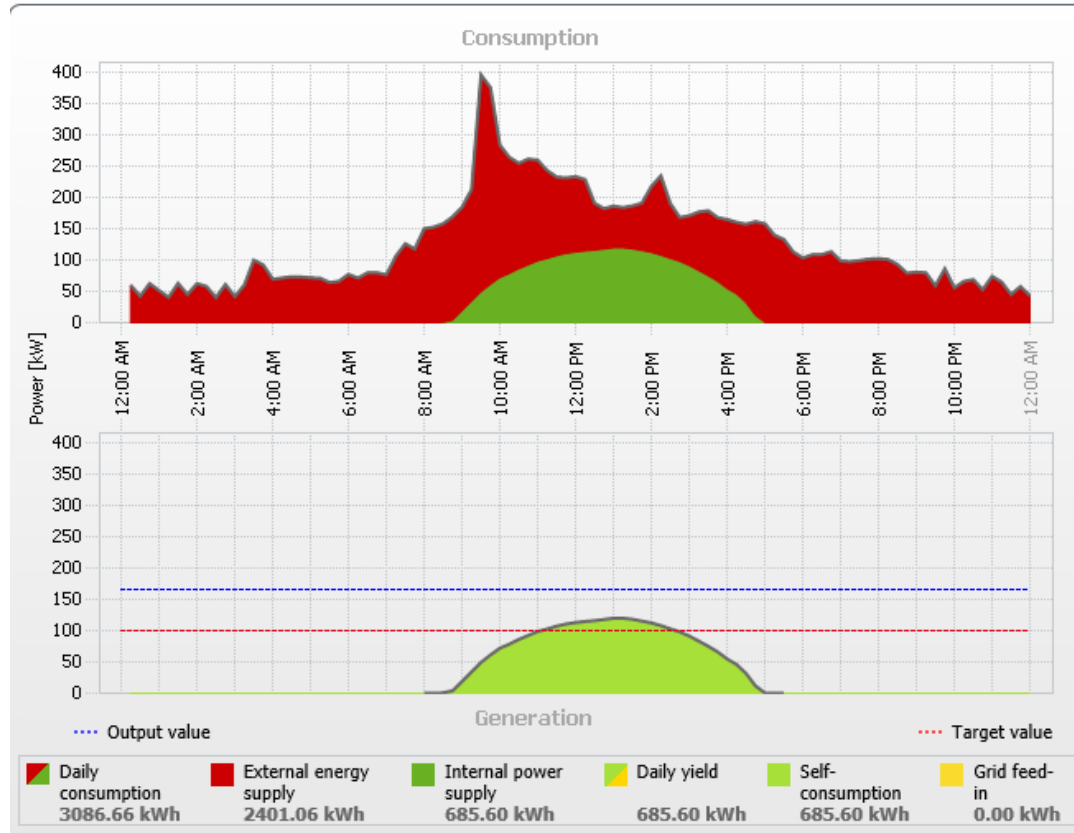
4.februar 2018

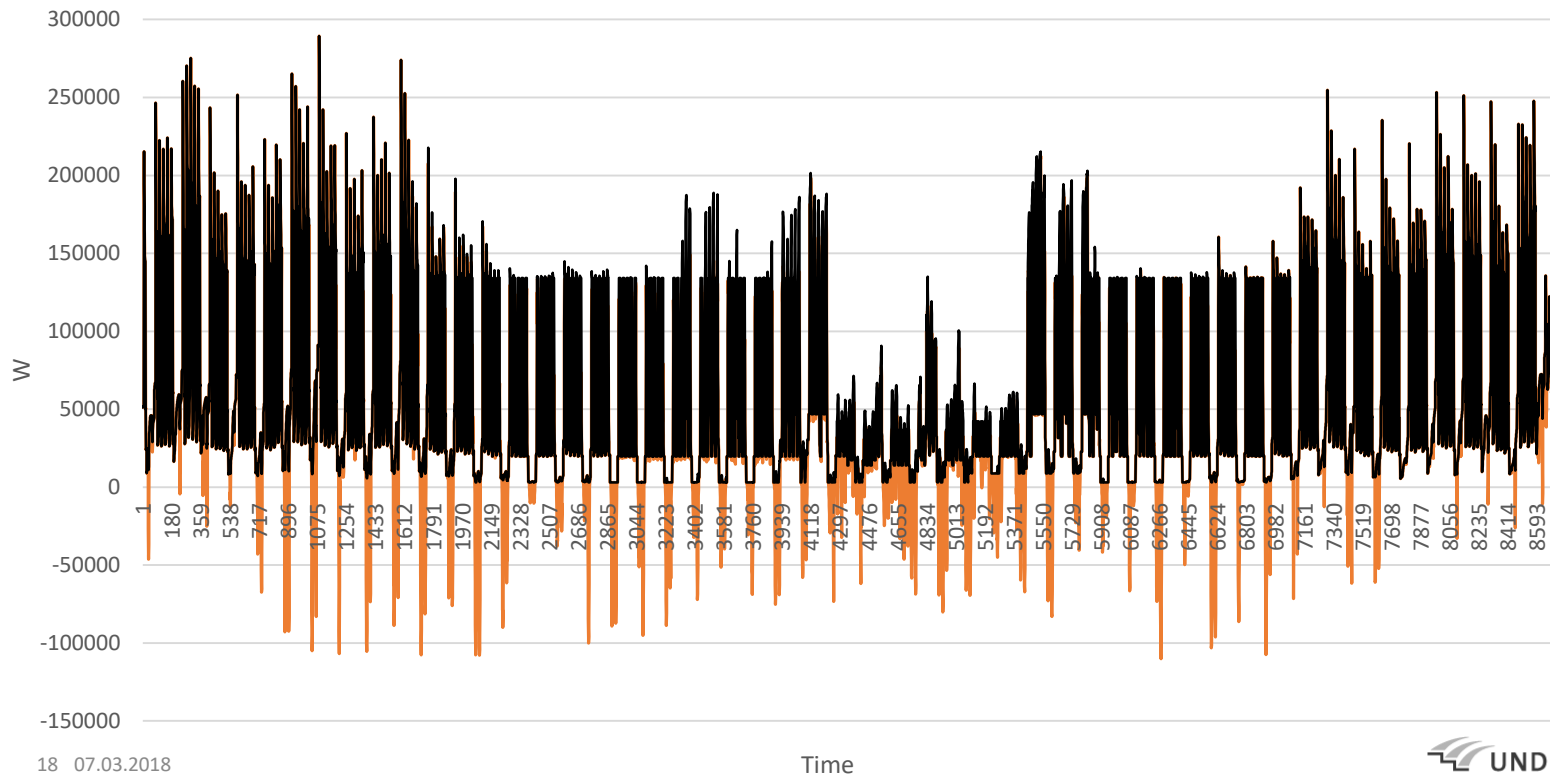
...men i ukedagene bruker vi energien selv...

13.februar 2018

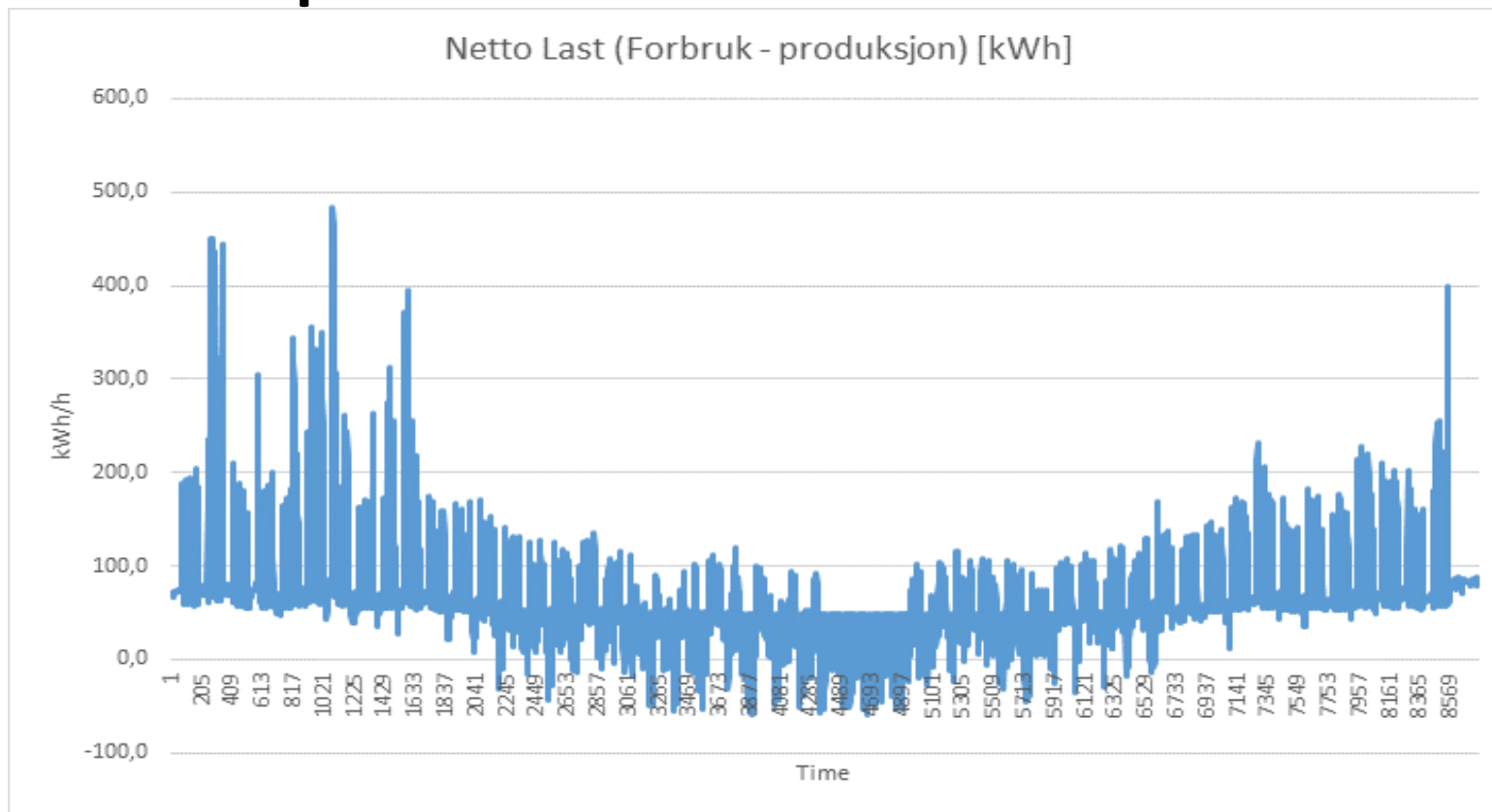

Solcellefasaden på Brynseng skole

Netto lastprofil

Solceller på tak

Forventninger til løsningene

- Lagringsløsninger skal være miljøvennlige
- Størrelsen på lagringsløsningene bør være kompakte
- Ønsker energieffektive løsninger
- Løsningen bør ha potensiale til å bli lønnsomme på sikt
- Løsningen bør være praktisk gjennomførbar innen rimelig tid
- Løsningen bør være mulig å repetere for ulike bygg

Innovative anskaffelser

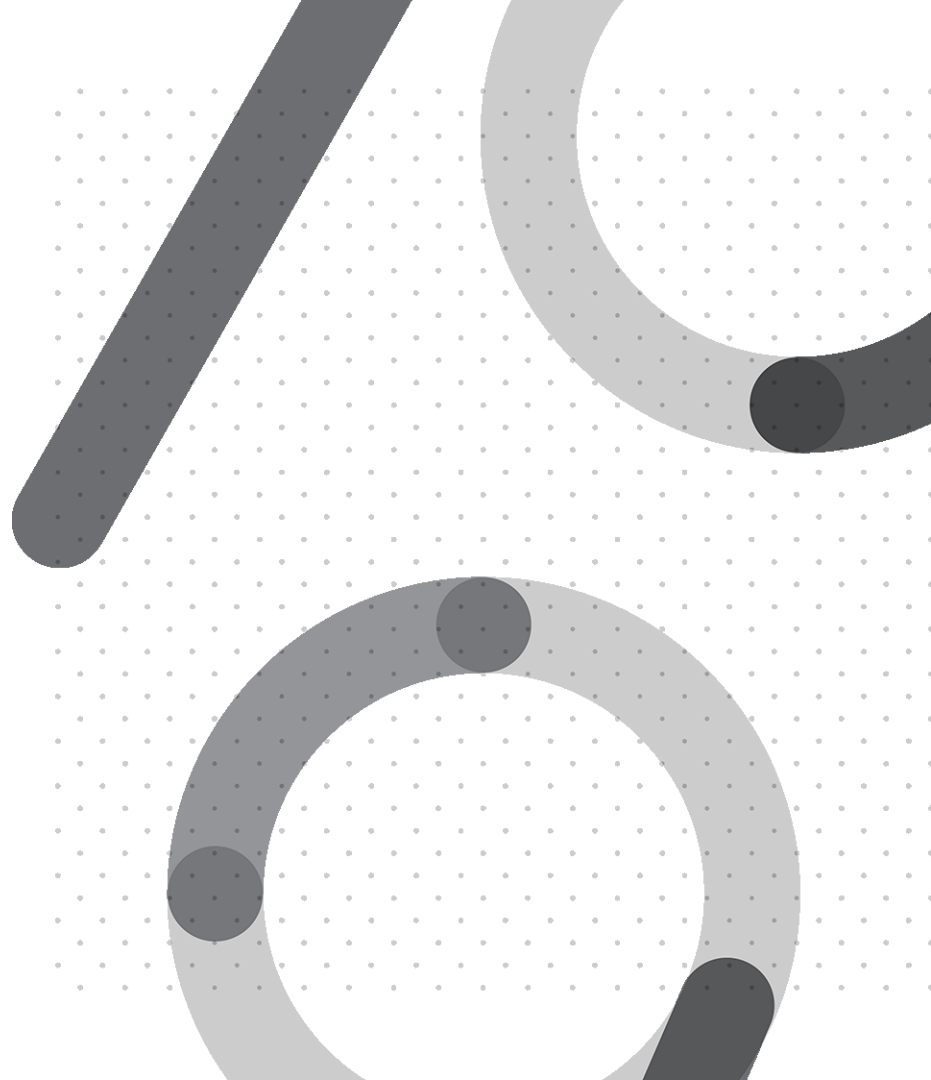
Nasjonalt program for
leverandørutvikling

NHO | KS | dit

Hvilke prosjekter kommer?

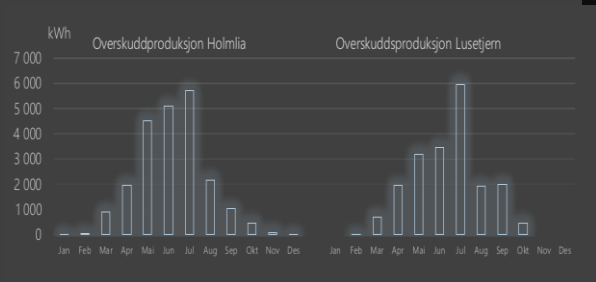
-et utvalg relevante prosjekter i felles-initiativet for smart
energibruk og lagring av solenergi

6. Mars 2018

Holmlia ungdomsskole

- Rehabilitering av 5.100 m² til nesten Nullenerginivå
  - 248 kW_{peak} med solceller på tak
  - Leverer energi til både Holmlia skole og Lusetjern skole
  - Vil ha overskuddsproduksjon i sommerhalvåret
-
- Anbud på solcellene i mars
  - Ferdigstillelse aug.2020

Slemdal skole

- Rehabilitering og nybygg på totalt 10.300 m²
- Nesten Nullenerginivå på nybygget
- 600 m² solceller på tak på nybygg
- Kan levere energi til hele bygningsmassen
- Satt av teknisk rom på 10 m² til løsninger for evt. lagring
- Overproduksjon i sommerhalvåret

- Ferdigstillelse august 2020
- Løsninger for overproduksjon kan pågå etter ferdigstillelse av byggeprosjektet

Færder vgs

- 15.000 m²
- Eksisterende bygg – sikter mot plusshus
- Inntil 390 kWp på tak og 222 kWp på fasade med PV/ T anlegg
- Dekker en fornuftig andel av eget energibehov termisk og elektrisk. Utveksling med minst en naboeiendom er aktuelt. 245 leiligheter planlegges bygget. Anleggene optimaliseres for felles bruk av energi. Tilkobling for termisk og elektrisk eksport mot fjernvarme og el-nett planlegges. Positivt samarbeid pt! Prosjektet kan bli vesentlig større.
- Prosjektet planlegges lagt ut på anbud høsten 2018 (del 1?)

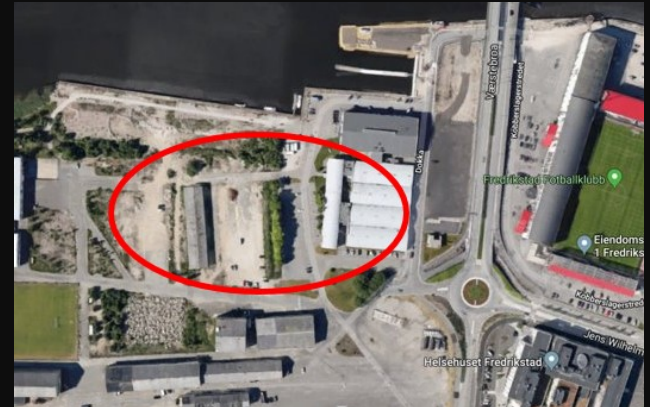
St.Olav vgs

- Nybygg på ca 12.000 m²
- Passivhus med Breeam Norstandard – Very Good
- Ca. 100 KW installert effekt fra solceller + evt. solfangere
- Levere energi til skolen samt salg av overskuddsenergi til Hafslund nett eller til Sarpsborghallen.
- **Når?** Legges ut på anbud **september 2019**

Ny videregående skole i Fredrikstad

- Nybygg på 26.000 m²
- BREEAM NOR standard- Very Good
- Ca 100 KW med solceller+ evt. solfangere
- Levere energi til videregående skolen samt salg av overskuddsenergi til Hafslund Nett eller til Fredrikstad Arena.
- Vil ha overskuddsproduksjon om sommeren
- **Når?** Prosjektet legges ut på anbud i 1. kvartal 2020

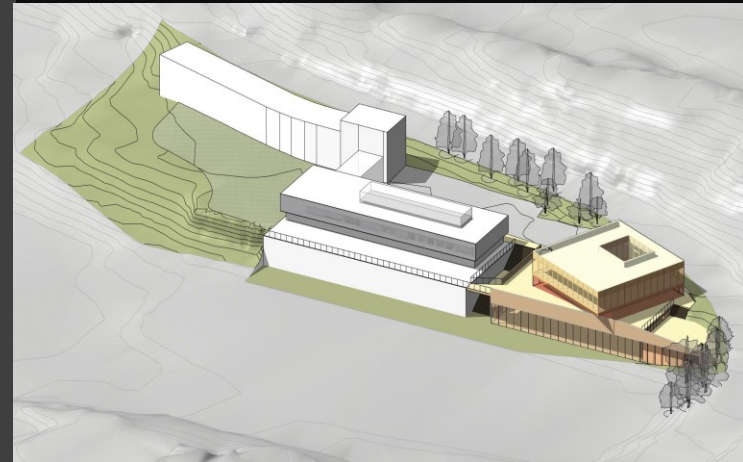

AFK eiendom FKF

Eikeli vgs

- Eksisterende skolebygg ca. 7.000 m²
Det skal bygges til ca. 4.500 m²
- Høye energi- og miljøambisjoner:
Én av Norges første plusshus-skoler
- Solcelleanlegg på ca. 1.420 m²
- Produksjon fra solceller skal dekke strømbehovet til tilbygget og forsyne eksisterende skoleanlegg med overskudds-strøm. Solstrømmen skal lagres i et lagringsmedium.
- 5 prekvalifiserte totalentreprenører konkurrerer om løsningsforslag: **Forprosjektet med samspill med valgt totalentreprenør og gruppe etter sommeren 2018.**
Prosjektet skal være ferdig til skolestart 2020.

Universitetet i Oslo: nytt Livsvitenskapsbygg

- Byggets areal: 66 700 m²
- Energi- og miljøambisjon:
plusshus, nNEB, nullutslippsbygg, BREEAM, minimum nesten
nullenergibygg (nNEB), BREEAM Excellent
- Målsettingen er å oppnå en årlig energiproduksjon på 1,7 GWh
- Tidsperspektiv:
«spaden» går i jorden 1. kvartal 2019
Ferdigstillelse forventes høsten 2024

STATSBYGG

Sarpsborg
kommune

Sparta Amfi: solcelleanlegg

- Areal: ca. 6.000 m²
- Uavklart bruk av energi – mulighetene er mange
- Drift av ishall
- Ferdig utredet høsten 2018

Sarpsborg
kommune

Sarpsborg kirke: solcelleanlegg

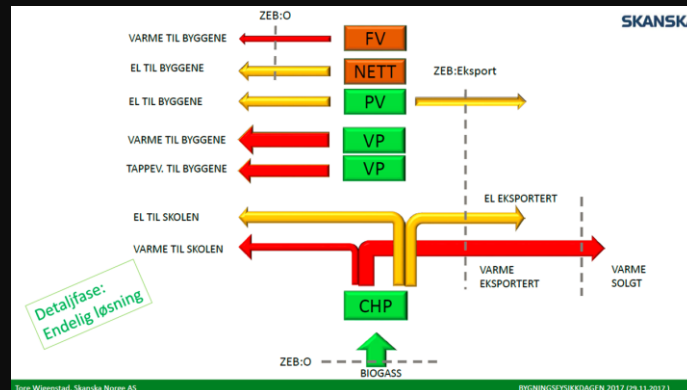
- Areal: ca. 700m²
- Effekt: 50 kWp
- Grunnlast
- Tidsperspektiv: ut på Doffin «straks»
- Ferdigstilling høsten 2018

Heimdal vgs og Kolstad arena

- Nybygg på ca. 26 000 m² oppvarmet areal
- ZEB O + 20%M – største nullutslippsbygg innen FME ZEB
- Installert maksimaleffekt på solcelleanlegg er 260 kW
- Beregnet årlig energiproduksjon er 290 000 kWh/år
- Prosjekt ferdigstilles høsten 2018

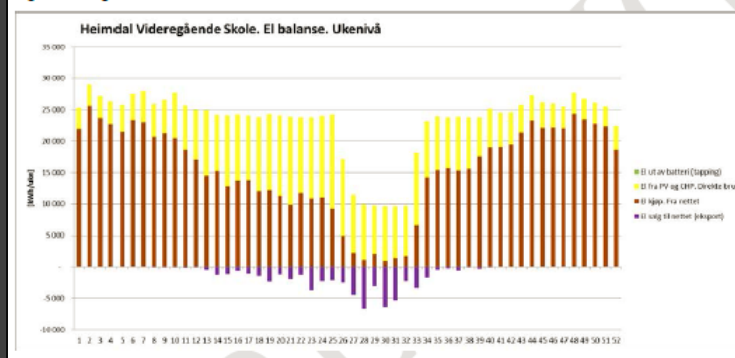

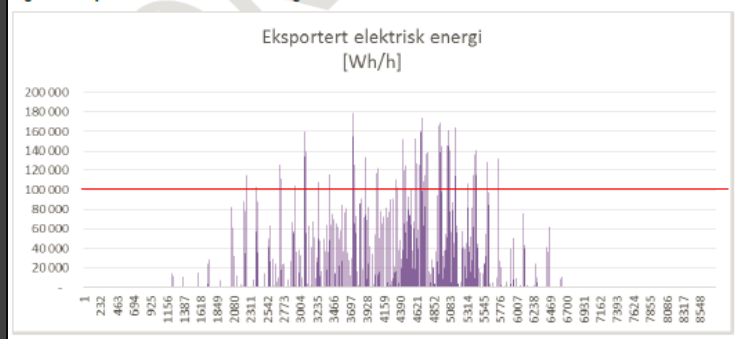
Heimdal vgs og Kolstad arena

- Produsert el. sol-energi utover behovet er 58 000 kWh/år
- Maksimal eksport vil å være ca. 180 kW
- Må strupe eller lagre med døgnutgjeving ca. 20 000 kWh/år
- Alternativt etablere prosjekt for microgrid med andre aktører
  - CHP som regulerende faktor
  - Borettslag, svømmehall, sykehjem i nærområde
  - Ny barne- og ungdomsskole skal bygges

Figur 2.2 Energibalanse ukesnivå

Figur 2.4 Eksportert elektrisk overskuddsenergi. Timesnivå

Andre prosjekt i utvikling

- Tiller vgs – ZEB O ambisjon – estimert byggestart 2019
- Skjetlein vgs – Nær ZEB O ambisjon – større gårdsbruk
- Mære landbruksskole – Sesonglagring termisk mot gartneri mv
- Trøndelag fk ønsker høye energi- og miljøambisjoner for en rekke nybygg og rehab. prosjekt

Bislett stadion

- Ca 800 m² solceller på tribunetaken
Anlegget vil gi om lag 100 000 kWh/år
- Fjernvarme står for cirka halvparten av det årlige energiforbruket, der det resterende energiforbruk er el.
- Ved installering av solcellepaneler vil man kunne spare omtrent 10% av årlige el-behov og –utgifter.
Tilsvarende om lag 100 000 kr/år
- Anskaffelsen hadde tilbudsfrist 1.mars 2018.
- Målet er at solcellene skal være installert til åpningen av Bislett Games 7.juni 2018.

Innovasjon, invitasjon og anskaffelsesregelverket

Terje Stepaschko, avdelingsdirektør innkjøp/juridisk

6.mars 2018

NORGES LOVER

Lov om offentlige anskaffelser med forskrift

Lov 17 juni 2016 nr. 73 om offentlige anskaffelser

sist endret ved lov 21 april 2017 nr. 18

FAGBOKFORLAGET

Tilbudsinnbydelse

Plan- og designkonkurranse for utvikling av forslag til løsning på smart energibruk og lagring av solenergi

Spørsmål

?